

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

8 Vtrùm testis teneatur ad restitutionem, si nolit testari, vel si veritatem occultet.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

iniuriam ei facias, non tamen es causa efficax damni, quod ex prioribus testimoniis iam censetur illatum. vide supra cap. 13. dub. 2. & 3.

53
Tenetur
reuocare,
vt malum
auctoriatur.

Secundò, Qui hoc modo falsum testimonium dixit, ratione cuius mors vel mutilatio est inferenda, tenetur sua dicta retractare, si id profuturum putet, quamuis ipsi similis poenae periculum crearetur, vt communiter docent DD. quisque enim tenetur damnum, quod alteri iniurè parauit, auertere, etiam cum pari damno suo; vt patet in restitutione famae, pecuniae, & honoris: nam in pari damno melior censeri debet conditio innocentis, vide supra cap. 11. dub. 20. & 22.

Dices, Quisque magis tenetur consulere vitae suae quam alienae: ergo non tenetur succurrere vitae alienae cum periculo sua.

54

Resp. Antecedens solum est verum in pari causa innocentiae; vt si vita tua sine mea culpa sit in periculo, non teneor tibi consulere eum periculo meo. secus est, si meam culpam & iniuriam periclitetur. Hinc fit, vt si alios ad falsum testimonium dicendum induxeris, ex iustitia tenearis eos monere vt retractent. quod si noluerint, debes Iudici totam tuam machinationem aperire, vt innocens liberetur; quamuis inde tibi certa mors impenderet; vt rectè docet Petrus Nauarrus lib. 2. cap. 3. n. 253. quod intellige, modò spes sit reuocationem illam profuturam.

55
Si absque
graui culpa
dixit.

Dico Secundò, Qui falsum testimonium dixit ex ignorantia vel inaduertentia non damnabili, vel ex obliuione, saltem non mortifera, ratione cuius contingit aliquem damnari, non tenetur ad restitutionem. Ita Caiet. q. 70. art. 4. & Petrus Nauarra supra. Probat, Quia neque ratione rei acceptae, (cum nihil inde habeat) neque ratione iniustae damnificationis; quia non peccauit, saltem mortifere, vt supponimus: atqui probabile est non teneri ad restitutionem ex damno illato, eum, qui non peccauit mortifere, vt ostensum est supra cap. 7. dub. 6. censetur enim huiusmodi damnum quasi fortuito illatum. Hinc etiam sequitur, illum non teneri cum vitae periculo suum testimonium retractare; vt ibidem Caietanus.

D V B I T A T I O V I I I.

Vtrum testis teneatur ad restitutionem, si nolit testari, vel si veritatem occultet.

56
Tenetur
aliquando
se offerre.

Suppono Primò, Non teneri ad restitutionem ex eo, quod se non obtulit, quia non tenetur ex iustitia se offerre: quamuis interdum teneatur ad hoc ex charitate; vt si suum testimonium videt esse necessarium ad liberandum innocentem, vel ad accusatorem, (qui propter bonum publicum tenebatur accusare) eripiendum periculo poenae talionis; vt docet Nauarrus cap. 15. num. 17.

Nō tenetur
cum graui
damno.

Secundò, Etiam non teneri ad restitutionem, si nolit testari, quando graue damnum ei inde impenderet; quia non tenetur tunc testari: nec Superior potest eum ad hoc obligare, nisi ratio boni publici id postulet. vnde potest vel citatus non comparere, vel si compareat, aliquo artificio se eximere; vt docet Sotus de secreto, memb. 2. q. 7. dub. 3. & Nauarr. cap. 25. num. 50. & alij.

57

Sed difficultas est, si nullum damnum imminuat, & a Iudice citetur, vel iussus sit citari. Multi Do-

ctores docent, si hoc casu fugiat vel se occultet, vel aliqua arte Iudicis interrogationem eludat, teneri ad restitutionem. Ita Nauarrus cap. 25. num. 41. Sotus lib. 5. de Iustitia, qu. 7. art. 1. Michaël Salon q. 70. art. 1. dub. 5. & alij. Probat, Primò, Quia hoc ipso, quo citatus est, vel iussus citari, misso ad eum publico nuntio, tenetur ex iustitia testimonium dicere; sicut quando alicui munus tutoris imponitur. Secundò, Si Iudex præciperet tibi vt proferas scripturam quamdam, ad causam pertinentem, & tu eam occultares, teneris ad restitutionem damni inde secuti; ergo similiter si præcipiat vt proferas tuum testimonium.

Resp. & Dico Primò, Verius omnino videri, eum, qui se occultat vel fugit priusquam Iudicis præceptum aut citatio ei legitime denutietur, non teneri ad restitutionem damni, defectu testificationis secuti: quamuis potuerit grauius contra charitatem proximi peccasse. Ita tenet Salon, adducens pro hac sententia Petrus Soto & Ioan. à Penna. Probat, quia nemo obligatur præcepto Superioris, priusquam id ei debito modo imponatur; sicut si inferior vitet conspectum Superioris, ne ab eo mandatum aliquod accipiat; non obligatur mandato, etsi malè faciat tali vitens artificio. Simili modo qui fugit vel se occultat, ne instituitur à Magistratu tutor vel curator pupilli, non peccat contra iustitiam, etiam si norit se ad hoc quaeri.

Dico Secundò, Non videri quoque improbabile, si postquam citatio Iudicis per ministrum publicum ei est insinuata, fuga vel fraude aliqua, testificandi actum declinauerit: vt si dicat reum sibi esse inimicum. Tenet Molina disput. 83. promittens se probaturum tract. 5. & multi viri docti huius Vniuersitatis à me consulti. Idem apertè indicat Siluest. v. Testis, nu. 8. vbi dicit eum qui falsum testatur peccare contra iustitiam; eum verò qui iubente Superiore non vult testari, peccare eò quòd agat contra obedientiam & charitatem proximi, non iniuando proximum vel bonum commune quando debet. Similiter alij DD. etsi testem falsum dicant peccare contra iustitiam, & teneri ad restitutionem, id tamen non dicunt de eo qui iussus recusat testari; sed solum dicunt eum peccare mortifere. Ita Tabiena v. Testis, num. 10. Fumus eodem num. 10. Caiet. v. Testimonium.

Probat, Primò; Quia citatio illa & præceptum non imponit illi obligationem iustitiae ad se istendum & ad testandum, sed solum obedientiae. non enim censetur iniustus si non compareat, sed inobediens vel contumax: sicut si quis iussus à Magistratu capessere tutelam, nollet obedire, vel falsis prætextibus se excusaret, nō esset iniurius in Magistratum aut in pupillum; sed esset tantum inobediens Magistrati, & in pupillum parum pius. Secundò, Quia obligatio, qua quis lege iustitiae tenetur in gratiam proximi aliquam functionem obire, non nascitur præcisè ex præcepto Superioris; sed ex acceptatione eius, qui illam obit. hic enim acceptando officium vel functionem, implicite promittit; & ita se ad illam obligat, & alteri ius tribuit ad illam exigendam. Nemo enim potest alteri dare ius ad functiones liberas alterius, nisi qui illarum est dominus. quare cum nemo sit dominus mearum functionum præter me, nemo absque meo consentu alteri ius ad illas dare potest. Vnde vterius sequi videtur, testem, etiam si à Iudice præsentè interrogetur, non teneri ex iustitia respon-

Si nullum
impendens
damnum.

58
Occultans
se vel fu-
gens non
tenetur re-
stit.

59
Si iussus ei
insinuatur.

Obligatio
iustitiae
de oriatur.

respondere aut iurare de dicenda veritate; sed solum ex obedientia: quia Iudex precepto suo non potest imponere illi obligationem iustitiae ad iurandum, vel ad respondendum. Quare si nolit iurare aut respondere, puniri quidem potest tamquam inobediens, sed non tenetur ad restitutionem damni secuti reo vel accusatori. Secus est si agatur de scripto proferendo in lucem; quia est res externa, de qua Respub. potest disponere; sicut de aliis bonis, quando causa subest.

60 Petes; Quid si iurauerit se dicturam veritatem;

nonne tunc tenebitur ex iustitia dicere veritatem? *si iurauit.*
 Resp. Probabile esse non teneri ex iustitia, sed solum ex obedientia & virtute religionis; quia per hoc iuramentum non intendit vllum ius iustitiae conferre in eum; cuius causa iurat; non enim intendit ei aliquid promittere, sed solum iurare hoc futurum, nempe quod sit dicturus veritatem, quam nouit, secus si promiserit. Hac dixerim non omnino asserendo, sed disputando, vt res ista a viris doctis magis examinetur. alioquin mihi sententia magis recepta est cordi.

CAPVT TRIGESIMVM PRIMVM.

De Reo & Aduocato.

Continet Dubitationes 9.

D. Thomas q. 69. & 71.

DUBITATIO PRIMA.

Vtrum licitum sit reo & aduocato, occulta crimina testium detegere ad labefactandum eorum testimonium.

1
 Non est
 contra iustitiam.

RESPONDEO & Dico Primò, Si illa crimina valeant ad infirmandum testimonium, non est contra iustitiam ea aperire, maxime si alius modus illius repellendi sit incommodus est communis Doctorum. vide Sotum lib. 5. de Iustitia, qu. 7. art. 3. Ratio est, quia quisque potest seipsum tueri cum iusto moderamine, eodem genere armorum, quo oppugnatur: nec alter potest queri de iniuria, cum sit inuasor, & sponte se huic periculo exponat, hoc ipso, quo testatur vel accusat. Talia crimina sunt, periurium; crimen falsi; & omnia, ob quae incurritur ipso facto excommunicatio, si nondum est absolutus; denique omnia, ob quae incurritur infamia Iuris vel facti, vt si alibi infamis de aliquo crimine. vide Clarum quæst. 24.

2
 Potest tamen esse
 contra
 charitatem.

Dico Secundò, Fieri tamen potest vt sit contra charitatem talia crimina patefacere. Primò, Si testis non se sponte ingestit, sed coactus à Iudice; & crimen, quod ei obicitur, esset graue, ob quod capite sit plectendus; causa verò Rei non sit magni momenti. quòd si sponte se obulisset ad testificandum, non esset tanta ratio habenda istius incommodi; sibi enim imputare debet illud detrimentum, quod per alterius exceptionem incurrit. Secundò, Si alia ratione minus noxia possis eum repellere; vt si sit consanguineus vel affinis actoris, vel de eius familia; si testis tibi inimicus, si pauper, si mente non firma, si impuber; & in causa criminali, si nondum est viginti annorum, de quibus supra cap. 30. dub. 5.

3 Dices, Quando reus testem aliter repellere potest, videtur esse contra iustitiam, si occulta eius crimina pandat; quia si ratione minus noxia se possit tueri, non habet ius vtendi defensione nocentiore; sicut qui inuasorem minore incommodo potest repellere, non potest ei grauem laesionem irrogare.

4 Respondeo, Reum habere ius repellendi testem quouis modo magis idoneo; cum testis hoc ipso,

quo vult testari, videatur cedere iure suo, & permittere reo, vt omni modo, qui ipsi erit commodior, se tueatur. In illo tamen modo tenetur non excedere debitam moderationem. sicut is, qui inuaditur armis, non tenetur ex iustitia fugere, aut terere inuasorem clamoribus; præsertim quando hæc decorè facere non potest; sed potest se armis tueri, faciendo id, quod necessarium est ad euasione; quamuis aliquando ex charitate possit obligari vt alio modo vtatur.

Habet ius repellendi testem omni modo magis idoneo.

DUBITATIO II.

Vtrum reus, si impingat accusatori crimen mendacij seu calumniae, peccet, & teneatur ad restitutionem.

D. Thom. quæst. 69. art. 2.

RESPONDEO & Dico Primò, Reus saltem ex charitate ita tenetur respondere & se defendere, vt quam minimum accusatorem lædat: vt si de occulto accusetur, sufficit vt simpliciter neget. quare abstinendum est ab illa verborum asperitate, qua calumniae vel mendacij crimen accusatori ingeritur: nam contra charitatem est, si proximo maius malum inferas, quam ad tui defensionem sit necessarium.

5
 Debet quam minimum lædere.

Dico Secundò, Reus accusatus de crimine, quod iuridicè probari nequit, non peccat contra iustitiam, euamsi neget crimen, imò etiamsi dicat accusatorè mentiri & calumniari. Ita Siluest. v. Restit. 3. q. 4. Nauar. cap. 18. num. 49. Petrus Nauarra lib. 2. cap. 4. n. 348. Colligitur ex D. Thoma q. 69. art. 2. vbi dicit, *reum se possit tueri quacumque via, modo non dicat mendacium*: atqui dum dicit talem accusatorem mentiri & calumniari, non dicit mendacium. Nam qui accusat de eo quod probare non potest, calumniator præsumitur, vt docet Glossa in cap. 2. de calumniatoribus: ac proinde etiam cenfe.

Calumniator.